

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата психологічних наук, доцента кафедри загальної і медичної психології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця доцента Луньова В.Є. на дисертаційне дослідження Бекетової Наталії Веніамінівни на тему: «Психологічні особливості перебігу постковідного синдрому у підлітковому віці», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – «Психологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження Бекетової Наталії Веніамінівни присвячено вивченню актуальної медико-психолого-соціальної проблеми щодо психологічних особливостей постковідного синдрому (ПКС) у підлітковому віці. У науковому дослідженні розглянуто психо-емоційний стан, рівень нейротизму, особистісної та реактивної тривожності, депресії і когнітивних можливостей підлітків з постковідним синдромом. Особливу увагу приділено з'ясуванню комплексу статистично значущих факторів ризику формування ПКС та психологічних проблем на його фоні у підлітків, які перенесли гостру інфекцію, що викликана вірусом SARS-CoV-2 з розробкою відповідних прогностичних математичних моделей, вивченню психологічних особливостей перебігу цього патологічного стану та розробці комплексної програми їх корекції.

Робота має чітку структуру, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Матеріал викладено послідовно та логічно.

У вступі дисертації висвітлено актуальність і значущість дослідження психологічних особливостей ПКС у підлітків. Описано сучасний стан вивчення проблеми з акцентом на недостатню кількість комплексних досліджень щодо розповсюдження, факторів ризику розвитку ПКС, психологічних особливостей його перебігу саме в підлітковому віці. Дисертанткою визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Чітко та прозоро висвітлено основні етапи, методи та методика наукового дослідження, його наукову новизну та практичну значущість.

У *першому розділі* дисертаційної роботи «Теоретичні засади вивчення проблеми постковідного синдрому у підлітковому віці» авторкою проведений теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури щодо нової коронавірусної інфекції, особливостей проявів постковідного стану (Long COVID-19) в підлітковому віці, факторів ризику його формування та розвитку психологічних проблем та порушення когнітивних функцій у структурі проявів цього патологічного стану в підлітковому віці.

У *другому розділі* «Емпіричне дослідження психологічних особливостей перебігу постковідного синдрому в підлітковому віці» висвітлено ключові аспекти організації та методології емпіричного дослідження і детально охарактеризовано вибірку та організацію його проведення. Чітко описано комплекс психодіагностичних методик, процес визначення статистично значущих факторів ризику та їх комбінацій щодо формування ПКС і виникнення психологічних проблем на його фоні у підлітків та алгоритм створення відповідних математичних моделей прогнозу. Дисертантка надала ретельну характеристику клінічних проявів постковідного синдрому у підлітків, описала особливості їх психологічного статусу з акцентом на специфіку проявів нейротизму, особистісної та ситуативної тривожності, депресії, стану когнітивної сфери з визначенням кореляційних зв'язків між показниками нейропсихологічного тестування, факторами ризику та нейровегетативними проявами.

У *третьому розділі* «Оцінка ефективності розробленої корекційно-розвивальної програми з відновлення та розвитку когнітивних функцій і корекції психологічних проблем у підлітків з постковідним синдромом» представлено результати проведеного емпіричного дослідження та надані результати розробленої дисертанткою авторської комплексної корекційно-розвивальної програми з відновлення та розвитку когнітивних функцій і корекції психологічних проблем у дітей підліткового віку в стані постковідного синдрому та оцінена її ефективність. Після кожного розділу дисертаційної роботи авторка надає підсумкові положення по суті

дослідження.

Висновки дисертаційної роботи є чітко сформульованими, акумулюють зміст трьох розділів роботи відповідно до поставленої мети та завдань, визначають перспективи подальших наукових досліджень.

Достовірність наукових висновків і рекомендацій підтверджена їх практичним впровадженням в роботу психологів-консультантів та дитячих психологів на базі Комунального некомерційного підприємства “Дитяча клінічна лікарня №9 Подільського району м. Києва” (яке обслуговує понад 47 тис. дітей, з них 9,4 тис. підлітків), а також в консультативній поліклініці Київської обласної дитячої лікарні (в якій щороку обслуговується більше 50 тисяч дітей, з них до 8 тисяч підлітків). Крім того, обґрунтованість та достовірність отриманих результатів дослідження і його наукових положень підтверджено апробацією та схваленням на всеукраїнських науково-практичних конференціях, в тому числі і за кордоном (Польща).

Наукова новизна отриманих результатів наукової роботи полягає в тому, що *вперше* визначено статистично значущі фактори ризику та їх комбінації щодо формування постковідного синдрому та виникнення психологічних проблем на його фоні у підлітків зі створенням відповідних математичних моделей прогнозу; проведена оцінка та визначені особливості психоемоційних проявів та когнітивних функцій у дітей підліткового віку з постковідним синдромом; виявлені зв'язки та взаємозалежності у них між психоемоційними, когнітивними та нейро-вегетативними розладами; *поглиблено й уточнено* уявлення про інформаційно-аналітичний базис специфіки перебігу постковідного синдрому в підлітковому віці; структурне наповнення поняття “постковідний синдром”; про взаємозв'язок між різними групами факторів та особливостями перебігу постковідного синдрому; *набули подальшого розвитку* система поглядів на сутність проблематики постковідного синдрому; а також психотехнології корекції психоемоційних проявів та відновлення і розвитку когнітивних функцій у дітей підліткового віку.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що створені та апробовані в освітніх і медичних закладах математичні моделі прогнозу розвитку постковідного синдрому та виникнення психологічних проблем на його фоні у підлітків, що розширює можливості скринінгової діагностики і дозволяє вчасно виявляти групи підвищеного ризику з подальшим поглибленим обстеженням таких школярів та наданням їм ефективної психологічної допомоги. Апробована та впроваджена авторська комплексна програма з корекції емоційної сфери та відновлення і розвитку когнітивних функцій у підлітків в стані постковідного синдрому, яка може використовуватися для практичного застосування психологами на базі дитячих центрів, шкіл та медичних закладів. Основні положення, отримані результати та висновки дослідження також можуть бути застосовані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін “Основи психофізіології та психосоматики”, “Вступ у спеціальність”, “Система психологічної служби”, “Вікова та педагогічна психологія”, “Психокорекція”, “Основи психотерапії”, “Медична та реабілітаційна психологія”, “Психологія розвитку та формування особистості”, “Сучасні теорії та практики психокорекції” та у професійній діяльності практикуючих психологів.

Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 12 публікаціях: 9 у вітчизняних фахових виданнях (з них 1 стаття у журналі, що входить у міжнародні базу даних Scopus і Web of Science та 1 – в журналі, що входить у міжнародну базу даних Scopus) та 3 статті – у зарубіжному виданнях (з них 2 статті в журналах, що входять у міжнародні базу даних Scopus і Web of Science та 1 – в журналі, що входить у міжнародну базу даних Scopus).

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України до підготовки докторів філософії.

Позитивно оцінюючи зміст і основні результати, науково-теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження, пропозиції та запитання в плані

дискусії:

1. Уточніть, будь ласка, суть поняття «постковідний синдром» та які є сучасні критерії його визначення.

2. Яку вікову періодизацію ви використовували у вашому дослідженні?

Разом з тим, зазначені зауваження й побажання принципово не знижують якості дисертаційного дослідження, мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Бекетової Наталії Веніамінівни, наукове, теоретичне і практичне значення якої цілком очевидне.

Загальний висновок: Дисертаційна робота Бекетової Наталії Веніамінівни на тему «Психологічні особливості перебігу постковідного синдрому у підлітковому віці» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому є нові науково обґрунтовані дані, що в сукупності розв'язують і дають вирішення актуальної задачі психології щодо розробки прогностичних критеріїв формування постковідного синдрому та психологічних проблем на його фоні у дітей підліткового віку, оцінки психологічних особливостей його перебігу та створення відповідних психокорекційних підходів.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність, наукова новизна та практична значущість, повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях підтверджують, що авторка виконала роботу на належному методологічному, науково-теоретичному, методичному та практичному рівнях.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість та вірогідність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертації можемо констатувати, що наукова робота Бекетової Н.В. *«Психологічні особливості*

перезбігу постковідного синдрому у підлітковому віці» проведена на високому науково-теоретичному рівні і відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог оформлення дисертацій» (зі змінами), «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44; зі змінами від 21.03.2022 року), а її авторка Бекетова Наталія Веніамінівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти
кафедри загальної і медичної психології
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця

Віталій ЛУНЬОВ

ЗАСЕДНИЙ
СЕКРЕТАРЬ УНІВЕРСИТЕТУ